

ÎNCHEIERE

Sedința publică din 18.05.2016

PREȘEDINTE: [REDACTAT]
JUDECĂTOR: [REDACTAT]
GREFIER: [REDACTAT]

S-a luat în examinare apelul declarat de reclamantul [REDACTAT] împotriva sentinței civile nr. 3214/03.11.2015, pronunțată de Tribunalul Timiș în dosarul nr. 1466/30/2015, în contradictoriu cu pârâtul [REDACTAT], având ca obiect pretenții.

La apelul nominal făcut în ședința publică, se prezintă reprezentantul reclamantului, av. Pașca Ionuț, lipsă fiind reclamantul și pârâtul.

Ministerul Public este reprezentat de doamna procuror Simu Adriana, din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de ședință, după care reprezentantul reclamantului apelant învederează instanței că excepția de neconstituționalitate a art. 539 alin. 2 C. pr. pen. a fost respinsă de către Curtea Constituțională prin decizia din 10.05.2016 și depune ca dovadă în acest sens soluția obținută pe internet.

Instanța pune în discuție cererea reclamantului de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile prin care să dezlege de principiu chestiunea de drept care decurge din art. 539 alin. 2 C. pr. pen.

Reprezentantul reclamantului, av. Pașca Ionuț, arată că menține această cerere - pentru motivele invocate în scris - și solicită sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție și suspendarea judecății prezentului dosar până la pronunțarea hotărârii prealabile; arată că art. 539 alin. 2 C. pr. pen. conține o chestiune reală de drept ce se impune a fi lămurită prin prisma soluțiilor distincte pronunțate în această materie.

Reprezentanta Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara arată că se opune sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, întrucât textul legal vizat, respectiv art. 539 alin. 2 C. pr. pen. este destul de clar, chiar dacă, din punct de vedere logic, prin modul de redactare o mare parte din situații sunt lăsate pe dinafară.

CURTEA

Deliberând asupra cererii formulate de apelantul reclamant în baza art. 519 C. pr. civ., constată:

1. Prin acțiunea civilă înregistrată la 06.03.2015 la Tribunalul Timiș sub nr. 1466/30/2015, reclamantul [REDACTAT] a chemat în judecată pârâtul [REDACTAT], și a solicitat obligarea pârâtului la plata sumei de 140.000

euro sau echivalentul în lei la data plății, cu titlul de despăgubiri pentru paguba cauzată prin privarea nelegală de libertate de la data de 10.01.2002 până la data de 22.03.2002.

Ca temei juridic al acțiunii, reclamantul a invocat art. 539 și urm. C. pr. pen. și art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a arătat, în esență, că fiind cercetat în dosarul de urmărire penală nr. 893/P/2001 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Timiș pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 215 alin. 1-3 Cp., art. 177 și art. 178 din Legea nr. 141/1997 (Codul Vamal), art. 12 din Legea nr. 87/1994, art. 289 Cp., art. 40 din Legea contabilității nr. 82/1991 și art. 266 pct. 2 din Legea nr. 31/1990, a fost arestat preventiv de la data de 10.01.2002 până la data de 22.03.2002.

A mai arătat că prin sentința penală nr. 318/23.09.2013 a Tribunalului Timiș, rămasă definitivă la data de 22.09.2014 prin decizia penală nr. 734 a Curții de Apel Timișoara, s-a dispus achitarea sa pentru comiterea infracțiunii de înșelăciune prevăzută de art. 215 alin. 1, 3 Cp., în baza art. 11 pct. 2 lit. a) C.p.p. raportat la art. 10 lit. d) C.p.p.; pentru celelalte infracțiuni s-a dispus încetarea procesului penal, în baza art. 11 pct. 2 lit b) C.p.p. raportat la art. 10 lit. g) C.p.p.

Potrivit art. 539 alin. 1 CPP, „are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate”. Reclamantul consideră că privarea sa de libertate în perioada 10.01.2002 - 22.03.2002 a avut caracter nelegal, în condițiile în care premisa arestării preventive o constituia, potrivit art. 148 CPP raportat la art. 143 CPP, în forma aplicabilă la 10.01.2002, existența de probe sau indicii temeinice că ar fi comis vreo infracțiune, ceea ce în mod evident ar fi presupus confirmarea acestei împrejurări printr-o viitoare hotărâre de condamnare, însă în urma procesului penal ce a avut o durată de aproximativ 13 ani nu s-a dovedit vinovăția sa printr-o hotărâre definitivă de condamnare.

2. Prin sentința civilă nr. 3214/03.11.2015, pronunțată în dosarul nr. 1466/30/2015, Tribunalul Timiș a respins excepția prescripției dreptului la acțiune și a respins acțiunea formulată de reclamantul [REDACTAT] împotriva pârâtului [REDACTAT].

Prima instanță a reținut că în absența investirii cu un petit prealabil de constatare a nelegalității măsurii arestului preventiv (întrucât, admitând că ar fi posibilă o așa verificare de instanța civilă, numai în prezența unei investiții exprese, ea poate fi antamată), nu poate concluziona cu privire la caracterul nelegal al acesteia, după cum nici nu poate accepta că - prin soluția definitivă de achitare a reclamantului pentru infracțiunea de înșelăciune și de încetare a procesului penal pentru celelalte infracțiuni - implicit s-ar fi statuat asupra nelegalității măsurii privative de libertate dispuse în anul 2002.

Însăși interpretarea gramaticală a art.539 alin.2 (fost art.504 alin.3 C.pr.pen. vechi) C.pr.pen. nu îngăduie concluzia că simpla existență a unei hotărâri penale de achitare, indiferent în ce temei, atrage automat caracterizarea măsurii preventive dispuse ca nelegală, ci este necesar, conform legii, ca acest lucru să reiasă în mod expres din actul jurisdicțional menționat.

Tribunalul a apreciat că nu se regăsește în speță situația legală reglementată de art.539 alin.2 C.pr.pen. nou (fost art.504 alin.3 C.pr.pen vechi), neidentificându-se condițiile de admisibilitate impuse de legiuitor pentru a fundamenta în mod legitim pretențiile pecuniare reprezentând afirmatul prejudiciu moral cauzat de o pretinsă, dar nedovedită, din perspectiva exigențelor legii, eroare judiciară.

3. Împotriva sentinței civile nr. 3214/03.11.2015 a Tribunalului Timiș a declarat apel reclamantul [REDACTAT], apel înregistrat la Curtea de Apel Timișoara la 22.01.2016.

Prin însăși cererea de apel, reclamantul a solicitat instanței, în conformitate cu art. 519 C. pr. civ., să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri

prealabile prin care să se dezlege de principiu chestiunea de drept referitoare la înțelesul noțiunii de „stabilire” a caracterului nelegal al arestării preventive, sintagmă cuprinsă în art. 539 alin. 2 C. pr. pen., respectiv dacă această stabilire trebuie să fie explicită, sau poate fi și implicită, dedusă cu caracter retroactiv din hotărârea finală de achitare.

În motivarea acestei cereri, motivare depusă la dosar pentru primul termen de judecată din 23.03.2016, reclamantul apelant a arătat că în conformitate cu art. 539 alin. 1 C. pr. pen. are dreptul la repararea pagubei persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate. Potrivit alin. 2 al art. 539 C. pr. pen., „privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei”.

A mai arătat că în practica judiciară a primit rezolvări diferite chestiunea privind înțelesul noțiunii de „stabilire”, unele instanțe considerând că aceasta trebuie să fie o constatare explicită a caracterului nelegal al arestării, similar dispozitivului unei acțiuni în constatare (cu titlu de exemplu s-a indicat sentința civilă nr. 2918/4.12.2014 a Tribunalului Timiș, definitivă prin decizia civilă nr. 97/27.05.2015 a Curții de Apel Timișoara, pronunțate în dosarul nr. 6241/30/2014), în timp ce altele au apreciat că hotărârea definitivă de achitare are valența de a stabili caracterul nelegal al arestării, chiar dacă o face cu caracter retroactiv și într-un mod implicit (cu titlu de exemplu a indicat deciziile civile nr. 8801/28.10.2009, nr. 457/27.01.2012, nr. 1074/29.02.2012 și nr. 2976/30.05.2013, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție).

În opinia reclamantului, este corectă interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție, aceasta fiind nu doar una echitabilă, ci și legală, în perfect acord cu garanțiile oferite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 5 paragraful 5) și de Constituția României.

Consideră că soluția este echitabilă nu numai pentru că bunul-simț juridic spune că este cel puțin incorect ca o persoană nevinovată, aspect stabilit cu titlu definitiv, să fie arestată preventiv, dar și pentru că art. 539 alin. 2 C. pr. pen., în interpretarea restrictivă, ar institui o cerință imposibil de îndeplinit, căci legea procesual penală nu prevede obligația ca în cuprinsul hotărârii de fond, prin care se pronunță achitarea sau încetarea procesului penal, instanța să se pronunțe asupra legalității unei măsuri preventive care nu mai este în curs, din economia art. 399 C. pr. pen. rezultând explicit că instanța ce soluționează fondul cauzei se pronunță, în toate cazurile, numai asupra măsurilor preventive ce sunt în curs de executare, însă asupra celor care nu mai sunt în curs se pronunță doar în caz de condamnare, nu și în caz de achitare sau încetare a procesului penal.

Reclamantul apelant a arătat că este de acord cu concluziile instanțelor ce au apreciat că dreptul la despăgubiri în situația lipsirii nelegale de libertate este garantat, fără a fi necesară o hotărâre judecătorească anterioară prin care să se constate nelegalitatea reținerii sau arestării, iar caracterul nelegal al privării de libertate și al restrângerii libertății se evaluează prin prisma soluției finale pronunțate în cauza penală în care s-au luat aceste măsuri. Deși la momentul luării acestor măsuri, întemeiate pe dispozițiile procesuale penale incidente, existau temeiurile/indiciile care justificau adoptarea privării de libertate, finalizarea procedurii penale a condus la concluzia lipsei vinovăției penale în săvârșirea faptelor reținute ca infracțiuni. Tocmai reliefaarea unor asemenea împrejurări deschide dreptul persoanei la reclamarea prejudiciului suferit ca urmare a privării și restrângerii de libertate, a concluzionat apelantul reclamant.

4. Pârâțul [REDACTAT], prin notele de scrise depuse la dosar la 12.04.2016, a arătat că, în opinia sa, cererea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în baza art. 519 C. pr. civ. este inadmisibilă, întrucât nu sunt îndeplinite

cumulativ cerințele prevăzute de acest text legal, care sunt următoarele: existența unei cauze aflate în curs de judecată; instanța care sesizează Înalta Curți de Casație și Justiție să judece cauza în ultimă instanță; cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza; soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere; chestiunea de drept a cărei lămurire se cere să fie nouă; chestiunea de drept nu a făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Pârâtul consideră că aceste condiții de admisibilitate ale cererii nu sunt îndeplinite cumulativ, nefiind întrunită condiția existenței unei chestiuni de drept reale, de care să depindă soluționarea pe fond a cauzei.

Art. 519 din Codul de procedură civilă nu definește noțiunea de „chestiune de drept”. În doctrină s-a arătat însă că pentru a fi vorba de o problemă de drept reală, atunci când aceasta vizează o normă de drept, trebuie ca textul legal să fie îndoielnic, imperfect (lacunar) sau neclar. Prin urmare, sintagma „probleme de drept” trebuie raportată la prevederile cuprinse în art. 5 alin. 2 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă”. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege.

În cazul prezentei cereri de sesizare, întrebarea adresată Înaltei Curți de Casație și Justiție nu vizează o asemenea chestiune de drept punctuală, concretă, ci pretinde o interpretare abstractă, cu un ridicat grad de generalitate a dispozițiilor art. 539 alin. 2 din Codul de procedura penală, s-a concluzionat prin notele scrise ale pârâtului.

5. Examinând cererea apelantului reclamant în raport cu motivele invocate, cu obiectul cauzei și cu dispozițiile art. 519 C. pr. civ., instanța constată că este admisibilă și se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, pentru considerentele care vor fi prezentate în continuare.

Art. 519 C. pr. civ. prevede:

„Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.”.

În speță sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate cuprinse în textul legal citat, pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru rezolvarea de principiu a chestiunii de drept cuprinsă în art. 539 alin. 2 C. pr. pen.

Astfel, în raport cu obiectul acțiunii și cu dispozițiile art. 483 alin. 2 C. pr. civ, Curtea de Apel Timișoara este investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, apelul fiind singura cale de atac ce se poate declara în acțiuni precum cea de față.

Chestiunea de drept ce reclamă o rezolvare de principiu din partea instanței supreme în condițiile art. 519-521 C. pr. civ., chestiune pusă în discuție prin cererea reclamantului de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, rezultă din art. 539 alin. 2 C. pr. pen. și vizează condițiile de admisibilitate ale acțiunii civile în despăgubiri formulată în baza art. 539 C. pr. pen..

Interpretarea art. 539 alin. 2 C. pr. pen. a generat o practică neunitară a instanțelor judecătorești, inclusiv a Curții de Apel Timișoara.

Art. 539 alin. 2 C. pr. pen. prevede

„Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.”

Într-o opinie, care aparține și primei instanțe, Tribunalul Timiș în cazul de față, se consideră că exista hotărâri penale de achitare nu atrage automat caracterizarea ca nelegală a măsurii preventive a arestării, fiind necesar ca acest caracter nelegal să fie stabilit în mod expres, explicit printr-unul din actele jurisdicționale menționate în art. 539 alin. 2 C. pr. pen.

În același sens s-a pronunțat Curtea de Apel Timișoara în dosarul nr. 6241/30/2014 prin decizia civilă nr. 97/27.05.2015.

Într-o altă opinie, se consideră că hotărârea penală definitivă de achitare conferă implicit un caracter nelegal măsurii preventive a arestării. În acest sens s-a pronunțat și Curtea de Apel Timișoara în dosarul nr. 6764/30/2014 prin decizia civilă nr. 46/15.03.2016.

Prin urmare, este necesară intervenția instanței supreme care, printr-o hotărâre prealabilă să precizeze dacă stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal, care dă dreptul la despăgubiri conform art. 539 alin. 1 C. pr. pen., trebuie să fie cuprinsă explicit printr-un act jurisdicțional, sau poate fi și implicită, dedusă din hotărârea definitivă de achitare.

Instanța consideră că relevantă pentru dezlegarea problemei de drept supusă analizei este și Hotărârea din 14.01.2014 a Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Sâncrăian contra României.

De chestiunea de drept supusă discuției depinde soluționarea pe fond a cauzei de față, întrucât art. 539 C. pr. pen. reprezintă temeiul de drept al acțiunii reclamantului, iar acțiunea a fost respinsă de către prima instanță ca inadmisibilă, reținându-se că nu sunt îndeplinite condițiile impuse prin alin. 2 al art. 539 C. pr. pen.

Asupra acestei chestiuni de drept Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii la data pronunțării prezentei încheieri.

În consecință, conform considerentelor anterioare, condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în baza art. 519 și urm. C. pr. civ. sunt îndeplinite.

6. Opinia instanței investită cu soluționarea apelului în cauza de față este, prin raportare la conținutul actual al art. 539 alin. 2 C. pr. pen. (care are un caracter lacunar, neacoperind toate situațiile ce se pot ivi în cursul unui proces penal), că nelegalitatea privării de libertate trebuie să se stabilească în mod explicit printr-unul din actele jurisdicționale indicate în textul legal menționat.

Față de aceste considerente, în baza art. 519 și art. 520 alin. 1 C. pr. civ., instanța va admite cererea formulată de apelantul reclamant [REDACTAT] și va sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept care decurge din art. 539 alin. 2 C. pr. pen.

În baza art. 520 alin. 2 C. pr. civ., va suspenda judecata apelului până la pronunțarea hotărârii prealabile de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

**PENTRU ACESTE MOTIVE
ÎN NUMELE LEGII
DISPUNE**

Admite cererea formulată de apelantul reclamant [REDACTAT] și sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept care decurge din art. 539 alin. 2 C. pr. penală.

Suspendă judecata apelului până la pronunțarea hotărârii prealabile de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

Pronunțată în ședință publică azi, 18.05.2016.

PREȘEDINTE,

JUDECĂTOR,

GREFIER,

SUSPENDAT

Red. [REDACTED] 27.05.2016
Teh. [REDACTED] /30.05.2016